

Krzysztof Dubowik
Politechnika Wrocławska

Pierwsze piętnaście lat działalności wrocławskiego DKF „Politechnika”

<https://doi.org/10.19195/0860-116X.46.4>

The first fifteen years of the DKF „Politechnika” (film society) in Wrocław

Abstract

Film societies in communist Poland began to function at the end of Władysław Gomułka's era and gained popularity in the 1960s. One of them was DKF „Politechnika”, an organization created by scholars and students from Wrocław University of Science and Technology. Today, it is the oldest still-functioning film society in Wrocław and one of the oldest in Poland. The author, a contemporary member of this institution, presents its history from establishment in 1965 to the temporary suspension during the Martial Law in Poland. During that period, the most active member was Andrzej Solecki, who founded the club and served in its management until 1981. Solecki also collected a significant amount of historical documentation that serves as a source for this article. Following Solecki's activities, the author presents the history of DKF „Politechnika” during its glory days. The text reveals a lot of obstacles that organizers had to overcome to present their audience original, thought-provoking, and often inconvenient for the communist authorities works of Polish and international cinema.

Keywords

film society, history, film education, 1960s–1970s, Wrocław University of Science and Technology

Wrocław ma długą i bogatą tradycję klubów filmowych. Funkcjonowały w mieście już w czasach niemieckich (1931–1933), a kres położyły im rządy narodowych socjalistów¹. W latach pięćdziesiątych, już w polskim Wrocławiu, idea odżyła. Kiedy rozpoczęła się polityczna odwilż, obywatele wielu miast przystąpili do tworzenia stowarzyszeń kulturalnych. Jedną z form społecznego doświadczania sztuki były rodzące się wtedy dyskusyjne kluby filmowe (za pierwszy uznaje się warszawski DKF „Po prostu”), które za wzór wzięły prekursorskie kluby francuskich, działające już w latach dwudziestych XX wieku².

Pierwszym po wojnie klubem filmowym we Wrocławiu był DKF „Wrocław”, którego początki sięgały 1956 roku³. DKF „Politechnika”, będący tematem niniejszego artykułu, powstał w połowie lat sześćdziesiątych i jest obecnie najstarszym działającym DKF-em we Wrocławiu oraz jednym z najstarszych aktywnych dyskusyjnych klubów filmowych w Polsce. Od sześćdziesięciu lat funkcjonuje praktycznie nieprzerwanie w tej samej formule. Pokazy filmowe zawsze odbywały się w sali 329 gmachu A-1 Politechniki Wrocławskiej, a każdemu z nich towarzyszyła prelekcja i dyskusja, których celem jest promocja kultury filmowej wśród młodzieży akademickiej, zgodnie z założeniami Polskiej Federacji Dyskusyjnych Klubów Filmowych. DKF „Politechnika” przetrwał w tym czasie kilka kryzysów, wynikających między innymi z wprowadzeniem stanu wojennego czy transformacji ustrojowej, ale żadne zawirowania nie zdołały zahamować jego działalności, dzięki czemu do dziś w czasie roku akademickiego w każdy czwartek o 19:00 można przyjść na organizowane przez klub wydarzenie filmowe.

W artykule przedstawię fragment historii DKF „Politechnika”. Jestem aktywnym członkiem klubu, dzięki czemu mam dostęp do jego archiwum. Z uwagi na ogrom jego zawartości, jestem zmuszony poświęcić uwagę tylko części z dostępnych źródeł. Zakres chronologiczny artykułu wiązać się będzie z postacią założyciela DKF „Politechnika”, Andrzeja Ostoi-Soleckiego⁴. Jego olbrzymiego wkładu w rozwój organizacji nie sposób przecenić. Działał w klubie przez pierwsze piętnaście lat jego istnienia (1965–1981), piastując w tym czasie najpierw funkcję prezesa, a następnie prezesa honorowego. Sięgając dziś do archiwów trudno oprzeć się wrażeniu, że właśnie w tym czasie klub przeżywał okres swojej największej

1 Zob. A. Dębski, *Nowoczesność, rozrywka, propaganda. Historia kina we Wrocławiu w latach 1919–1945*, t. 2, *W kinach*, Wrocław 2019, s. 203–230.

2 Zob. K. Jajko, K. Klejsa, J. Grzechowiak, E. Gębicka, *Rozpowszechnianie filmów w Polsce Ludowej w latach 1944–1956*, Łódź 2022, s. 650–653.

3 Zob. J. Szymański, *Wrocławskie Dyskusyjne Kluby Filmowe — dawniej i dziś*, [w:] *Wrocław będzie miastem filmowym... Z dziejów kina w stolicy Dolnego Śląska*, red. A. Dębski, M. Zybura, Wrocław 2008, s. 311–314.

4 W artykule posługuję się skróconą formą nazwiska, jako że była ona stosowana podczas składania formalnych podpisów w omawianych latach.

świetności. Okres ten był istotny także w skali ogólnokrajowej, ponieważ formuła DKF-ów cieszyła się wówczas dużą renomą i popularnością. Opiszę szczegółowo drogę, jaką klub Politechniki Wrocławskiej przebył od swoich początków do ogłoszenia stanu wojennego. Za źródła służące mi będą dokumenty o różnym charakterze — klubowa korespondencja, sprawozdania finansowe, broszury reklamowe, repertuary i plakaty, fotografie. Dziś znajdują się one w siedzibie DKF „Politechnika” przy ulicy Grunwaldzkiej we Wrocławiu, prowizorycznie uporządkowane w opisanych chronologicznie teczках⁵. Będę także cytował wypowiedzi świadków wydarzeń, z którymi przeprowadziłem wywiady. Opierając się na takim materiale źródłowym, przedstawię kronikę działalności DKF „Politechnika”, która może być przyczynkiem do refleksji nad historią tego rodzaju organizacji w czasach ustroju komunistycznego w Polsce.

Początki działalności

Andrzej Solecki rozpoczyna studia na wydziale mechanicznym Politechniki Wrocławskiej⁶ w latach pięćdziesiątych. Szybko zaczyna interesować się wrocławską sceną propagowania kultury filmowej i zostaje członkiem pierwszego miejskiego DKF o nazwie „Wrocław”. Idea założenia własnego klubu filmowego na uczelni rodzi się na początku lat sześćdziesiątych i jest żywo propagowana w domach studenckich przez organizacje młodzieżowe, ze Związkiem Młodzieży Socjalistycznej na czele. Począwszy od 1962 roku studenci z domów studenckich PWr, między innymi DS „Atoł” i DS „Telemik”, organizują w akademikach projekcje filmów 16 mm, zgodnie z założeniami Federacji DKF. Jesienią 1965 roku Solecki z grupą zainteresowanych postanawiają zarejestrować klub i rozpoczynają korespondencję w tej sprawie z Sekretarzem Generalnym Polskiej Federacji DKF — Henrykiem Zielińskim. Jedno z pism, datowane na 30 listopada, opatrzone jest czterema wymaganymi załącznikami: wnioskiem do Rady Federacji DKF ze zgodą instytucji, przy której klub działa, wypełnionym kwestionariuszem, odpisem regulaminu klubu oraz protokołów zebrania organizacyjnych⁷. 18 grudnia 1965 roku klub zostaje przyjęty na staż kandydacki z numerem ewidencyjnym 218/S⁸.

- 5 Wszystkie źródła podane w przypisach, o ile nie zaznaczono inaczej, pochodzą z archiwum DKF „Politechnika”. Kiedy na przykład będę cytował lub przytaczał korespondencję z roku 1973, należy jej szukać w teczce opatrzonej tą właśnie datą.
- 6 Informacje na temat Andrzeja Soleckiego, uzupełniające dokumentację zgromadzoną w archiwum DKF „Politechnika”, podaję na podstawie wywiadu, który przeprowadziłem z nim 9 grudnia 2023 roku we Wrocławiu (nagranie w zbiorach autora).
- 7 List A. Soleckiego do Sekretarza Generalnego FDKF Henryka Zielińskiego, 30.11.1965.
- 8 Wpis ewidencyjny Polskiej Federacji Dyskusyjnych Klubów Filmowych.

1. Andrzej Solecki prowadzący spotkanie z Krzysztofem Zanussim i Edwardem Kłosińskim w ramach seminarium „Krzysztof Zanussi i jego dzieło”, 8.04.1979. Archiwum DKF „Politechnika”

Warto przypomnieć kilka mniej oczywistych faktów z początków funkcjonowania DKF „Politechnika”. Po pierwsze, zarejestrowany jako organizacja studencka klub był nierozzerwalnie związany ze Związkiem

Młodzieży Socjalistycznej i początkowo nazywał się „ZMS — Politechnika”⁹. Współpraca koncentrowała się przede wszystkim na kwestiach formalno-biurokratycznych (ZMS prowadził między innymi rachunkowość), ale zabarwienie ideowe ZMS nie pozostawało bez wpływu na klub. Nie od razu też zaczęto prezentować filmy z taśmy 35 mm w dużej auli Politechniki. Ponieważ pomysł narodził się w gronie mieszkańców domów studenckich, chcieli oni skupić się na projekcjach z taśm 16 mm w mniejszych salach akademików. Szybko jednak zmienili plany, widząc możliwość porozumienia z działającym na zasadach komercyjnych w sali 329 gmachu A-1 kinem Politechnika¹⁰, które dysponowało projektorem 35 mm. Wizja kameralnego klubu filmowego przetrwała jednak jeszcze długo, początkowo na cztery seanse w miesiącu tylko jeden odbywał się w wynajmowanej sali 329. W latach późniejszych DKF „Politechnika” kilkakrotnie zakładał swoje filie w akademikach, które mniejszą atrakcyjność doświadczenia filmowego rekompensowały jego dostępnością dla studentów.

W marcu 1966 roku Andrzej Solecki zwraca się do Zakładowej Organizacji Związkowej ZNP (Związek Nauczycielstwa Polskiego) z prośbą o objęcie klubu patronatem¹¹. W liście widać sporą dozę niepewności co do kwestii finansowych i technicznych, ponieważ klub wciąż opracowuje procedurę pozyskiwania filmów z Centrali Wynajmu Filmów (CWF) i sposób ich publicznej prezentacji. W późniejszym okresie Solecki prosi o uwzględnienie potrzeb klubu podczas wykupu przez zarząd ZNP aparatury projekcyjnej po zlikwidowanym kinie Politechnika¹². Tym samym DKF przejmuje w pewnym stopniu kontrolę nad salą 329 i od tego momentu organizuje projekcje głównie tam. Najstarszy drukowany repertuar zachowany w archiwum, pochodzi z przełomu kwietnia i maja 1966 roku¹³. Zachęca do udziału w przeglądzie pięciu nowofalowych francuskich komedii, wśród których znajdowały się produkcje Philippe’a de Broca oraz Pierre’a Étaix — wszystkie były już wyświetlane w sali 329. Klub rozwija się dynamicznie, w grudniu tego samego roku zostaje wysłany wniosek o przyjęcie w poczet członków stałych Polskiej Federacji DKF¹⁴. W piśmie prezes informuje,

- 9 W korespondencji można odnaleźć różne sformułowania: DKF „ZMS — Politechnika”; „Politechnika — ZMS”; „Politechnika” przy ZU ZMS Politechniki Wrocławskiej. ZMS zakończył działalność wraz z powstaniem ZSMP (Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej) w 1976 roku.
- 10 Kino funkcjonowało od 1965 roku, a według dokumentów klubowych zamknięte zostało w 1967.
- 11 List A. Soleckiego do Zakładowej Organizacji Związkowej ZNP przy PWr, 14.03.1966.
- 12 List A. Soleckiego do Rady Zakładowej ZNP przy PWr, 5.05.1967.
- 13 *Studyjno-dyskusyjne kino „Politechnika”. Program projekcji w dniach od 21.04.1966 do 22.05.1966.*
- 14 List A. Soleckiego do PFDKF w Warszawie, 7.12.1966.

że choć liczba aktywnych członków klubu pozostaje zmienna, to utrzymuje się w okolicach setki osób, a sama inicjatywa zdobywa coraz większą popularność. Reakcja następuje bardzo szybko, 8 stycznia 1967 roku DKF „Politechnika” otrzymuje w Federacji pożądaną staż stały¹⁵. Można przyjąć, że kończy to pierwszy etap funkcjonowania klubu. Do 1967 roku ukonstytuowała się podstawowa forma jego działania, załatwiono formalności związane z członkostwem w Federacji i współpracą z Politechniką Wrocławską oraz ZMS. Te fundamenty nie zmieniły się nadmiernie przez kolejne lata, więc już teraz możemy przyjrzeć się im bliżej.

2. Sala 329 w budynku A-1, miejsce spotkań wszystkich pokoleń członków DKF „Politechnika”, zdjęcie z lat siedemdziesiątych. Archiwum DKF „Politechnika”

Najważniejsi byli ludzie, działacze klubu w pierwszych latach jego funkcjonowania. Olbrzymie zasługi Andrzeja Soleckiego mogą odwracać nieco uwagę od działalności pozostałych członków, jednak należy pamiętać, że inicjatywa mogła odnieść sukces dzięki ich współpracy. Największa odpowiedzialność spoczywała na Radzie Klubu. Niestety nie udało mi się dotrzeć do jej pierwotnego składu, ale z opracowania Jacka Szymańskiego wynika, że oprócz Andrzeja Soleckiego klub zakładali Jerzy

Łuczyn i Tadeusz Borowicz (skarbnik)¹⁶. Istotne role w początkowych latach odgrywali także: Maria Majka, Janusz Witek, Andrzej Szczurek, Grzegorz Brzeziński, Andrzej Zwaniecki, Wojciech Kubicha, Sławomir Frydman (wiceprzewodniczący w 1972 roku), Barbara Czaplicka, Jadwiga Kulczycka, Józef Grabek (sekretarz w 1971). W 1969 dołączył do nich Adam Sikora, wieloletni skarbnik, który w DKF-ie działał aż do 2012 roku. A nie można zapominać o ponad setce zwyczajnych członków, którzy swoimi składkami finansowali kolejne projekcje. Każdy z nich, zainteresowany danym miesięcznym cyklem filmowym, musiał uiścić opłatę za tak zwany karnet, wynoszącą około 20 złotych. Dostawał wtedy w legitymacji członkowskiej pieczęć, która uprawniała do wstępu na pokazy. Ponieważ składki stanowiły jedyny dochód klubu, otrzymywał on dofinansowanie od ZMS. Rada Klubu regularnie sporządzała preliminarz budżetowy, w którym prognozowano wydatki na pozyskiwanie filmów oraz obsługę techniczną, a także zmieniającą się frekwencją. Zauważalny jest wzrost dochodu między rokiem akademickim 1966/67 a 1967/68, kiedy liczba widzów wzrasta ze stu do stu pięćdziesięciu¹⁷.

Rozliczenia sporządzano podsumowując rok akademicki, ponieważ klub oficjalnie nie działał w czasie wakacji. Wysyłano wówczas do Federacji informację o zawieszeniu działalności klubu na okres dwóch–trzech miesięcy. Zmieniło się to po wprowadzeniu na uczelniach wyższych obowiązkowych praktyk robotniczych dla studentów. W latach siedemdziesiątych klub rozpoczyna działalność wcześniej i zachęca studentów do udziału w wydarzeniach, które mają być dla nich formą odpoczynku po pracy fizycznej.

Działalność klubu opierała się na cyklach obejmujących w każdym miesiącu zestaw czterech–pięciu filmów, do których obejrzenia upoważniał karnet. Produkcje standardowo dzielono na trzy kategorie: archiwalne, specjalne i bieżące. W pierwszych latach funkcjonowania klub stara się trafić w gusta studenckiej widowni, dlatego prezentowane filmy dotyczą zagadnień bliskich młodzieży. Na przykład w 1967 roku we współpracy z ZMS zaprezentowany zostaje cykl tematyczny „Postawy młodych”, obejmujący filmy takie jak *Lunatycy* (1959) Bohdana Poręby¹⁸, *Nóż w wodzie* (1961) Romana Polańskiego, *Rysopis* (1964) i *Bariera* (1966) Jerzego Skolimowskiego czy *Pingwin* (1964) Jerzego Stefana Stawińskiego. Klub nie ogranicza się tylko do filmów polskich — odpowiednie społeczne postawy

16 Zob. J. Szymański, *Wrocławskie Dyskusyjne Kluby Filmowe...*, s. 321.

17 A. Solecki, *Projekt Preliminarza budżetowego na rok akademicki 1966/67 oraz 1967/68 DKF „Politechnika” przy ZU ZMS Politechniki Wrocławskiej*.

18 W artykule podaję daty produkcji filmów. W przypadku filmów zagranicznych korzystałem z bazy <http://ogladanewprl.uni.lodz.pl>, a w przypadku filmów polskich z bazy <https://filmpolski.pl>.

promują przy innych okazjach takie produkcje jak *Aniołowie o brudnych twarzach* (USA, 1938) Michaela Curtiza, *Czarny Piotruś* (Czechosłowacja, 1963) Miloša Formana, *Ostatnia para wychodzi* (Szwecja, 1956) Alfa Sjöberga, *Spotkania lipcowe* (Francja, 1949) Jacquesa Beckera. Klub stara się także zaznajomić studentów z klasyką kina, prezentując filmy w rodzaju: *Naga wyspa* (Japonia, 1960) Kaneto Shindō, *Popiół i diament* (1958) Andrzeja Wajdy, *Twarz* (Szwecja, 1958) Ingmara Bergmana, *Dziura* (Francja, 1960) Jacquesa Beckera, *Grek Zorba* (Grecja-USA, 1964) Michaela Cacoyannisa, *Poemat o morzu* (ZSRR, 1958) Juliji Sołncewej, *Rashōmon* (Japonia, 1950) Akiry Kurosawy. Zaczynają być także organizowane, jeszcze wtedy eksperymentalnie, spotkania z twórcami filmowymi. Jednym z pierwszych jest specjalny seans *Samych swoich* (1967) z udziałem reżysera Sylwestra Chęcińskiego¹⁹. Podsumowując, minęły zaledwie dwa lata od rozpoczęcia działalności przez DKF „Politechnika”, a zestaw oferowanych filmów wydaje się już bardzo obszerny i atrakcyjny.

Rok 1968 przynosi dwa cykle oparte na włoskim neorealizmie i twórczości Akiry Kurosawy²⁰. DKF „Politechnika” angażuje się w obchody dwudziestopięcioletnia Ludowego Wojska Polskiego, a rok później w świętowanie dwudziestopięcioletnia Polski Ludowej. Przy pierwszej okazji zaprezentowane zostają filmy *Lotna* (1959) Andrzeja Wajdy, *Eroica* (1957) Andrzeja Munka i *Czas przeszły* (1961) Leonarda Buczkowskiego, a ich projekcjom towarzyszą spotkania z członkami Związku Bojowników o Wolność i Demokrację²¹ oraz wykładowcami Studium Wojskowego PWR²². Drugie obchody są organizowane we współpracy z DKF Klubu Oficerskiego i DKF Wyższej Szkoły Rolniczej. Odbywające się przy tej okazji seminarium filmowe nosi nazwę „Bohater filmowy polskiego XXV-lecia” i dzieli się na trzy cykle poświęcone różnym postawom obywatelskim²³. Cykl „Bohater w mundurze” składa się z filmów wojennych, „Antybohater” ukazuje ambiwalentne postawy młodych ludzi (między innymi poprzez *Niewinnych czarodziejów* [1960] Andrzeja Wajdy), a „Bohater technik” skupia się na postaciach budowniczych socjalizmu, ilustrując to filmami *Chudy i inni* (1966) Henryka Kluby czy *Miejsce dla jednego* (1965) Witolda Lesiewicza²⁴. Opisuję te wydarzenia tak szczegółowo, ponieważ w archiwalnych repertuarach czy

19 *Dane o DKF „Politechnika”, jego celach, działalności w roku 1967*, oprac. A. Solecki.
20 *Sprawozdanie z działalności DKF ZMS „Politechnika” w okresie od 1.10.1967 do 30.06.1968*.

21 Na temat ZBoWiD zob. J. Wawrzyniak, *ZboWiD i pamięć drugiej wojny światowej 1949–1969*, Warszawa 2009.

22 *Sprawozdanie z działalności DKF ZMS „Politechnika” w okresie od 1.10.1968 do 30.06.1969*.

23 *Ibidem*.

24 List A. Soleckiego do PFDKF w Warszawie, 5.03.1969.

brozurach promocyjnych DKF „Politechnika” niewiele jest przykładów udziału klubu w podobnych uroczystościach propagandowo-politycznych.

Pod koniec dekady klub proponuje swoim członkom kolejne przeglądy filmów archiwalnych, między innymi produkcji Bustera Keatona i Charliego Chaplina²⁵. Chwilowe braki atrakcyjnej ofert CWF-u rekompensuje produkcjami brazylijskimi, reprezentującymi *cinema nuovo* oraz mołdawskimi, nawiązującymi do obchodzonych akurat Dni Filmu Radzieckiego. W 1970 roku, z okazji piątej rocznicy istnienia klubu, Rada DKF „Politechnika” oprócz podsumowania działalności zachęca do udziału w specjalnym, rozłożonym na kilka miesięcy cyklu mającym uczcić siedemdziesiątą piątą rocznicę narodzin kina²⁶. Początek roku stoi pod znakiem najważniejszych filmów niemych, później zostaje zaprezentowana era niemieckiego ekspresjonizmu i światowego kina dwudziestolecia międzywojennego, podsumowaniem zaś są produkcje współczesne, nowofalowe. W kwietniu w całym kraju hucznie obchodzona jest setna rocznica urodzin Włodzimierza Lenina. Z tej okazji już w marcu DKF „Politechnika — ZMS” i Wojewódzki Dom Kultury we Wrocławiu wspólnie organizują seminarium dla aktywistów młodzieżowych organizacji politycznych szkół wyższych Wrocławia (część środowiskowa większego seminarium). W trakcie analizowane są filmowe wizerunki twórcy ZSRR. Wykłady noszą nazwy: „Leninowskie rozumienie kultury”, „Leninowska wizja kina” oraz „Lenin w Polsce i jego poglądy na ówczesną sztukę filmową”²⁷.

Działalność klubu do jubileuszu dziesięciolecia

Klub wkracza w kolejną pięciolatkę istnienia poszerzając zakres swojej oferty i działań. Najważniejsze z nich to bez wątpienia kilkudniowe seminaria filmowe. W 1971 roku można dostrzec też ewolucję tego rodzaju przedsięwzięć, cykl „Film polski wobec polskiej rzeczywistości — pokolenie młodych Polaków na ekranie” co prawda koncentruje się na podobnych zagadnieniach, co zabarwiony propagandowo cykl cztery lata wcześniej, ale analizuje problem w sposób dużo nowocześniejszy²⁸. Seminarium odbywa się w dniach 14-16 listopada, a planowane projekcje takich filmów jak *Trąd*

25 List A. Soleckiego do PFDKF w Warszawie, 27.10.1969.

26 A. Solecki, *Pięć lat DKF-u „Politechnika”*.

27 *Komunikat ZU ZMS Politechniki Wrocławskiej oraz DKF ZU ZMS Politechnika o seminarium w dniach 16–18.03.1970*, oprac. Andrzej Solecki. Na seminarium miał przyjechać redaktor radzieckiego czasopisma „Iskusstwo Kino”, lecz prawdopodobnie uległo to w ostatniej chwili zmianie (świadczą o tym odręczne zapiski na wydrukowanym programie z nazwiskiem innego wykładowcy).

28 Ogłoszenie ZU ZMS o seminarium; list do PFDKF w Warszawie, 16.10.1971.

3. Krzysztof Zanussi w sali DKF „Politechnika”, 8.04.1979. Archiwum DKF „Politechnika”

(1971) Andrzeja Trzosa-Rastawieckiego, *Walkower* (1965) i *Ręce do góry* (1967) Jerzego Skolimowskiego, *Dziura w ziemi* (1970) Andrzeja Kondratiuka, *Kardiogram* (1971) Romana Załuskiego oraz *Struktura kryształu* (1969)

© Autor, 2024

Tekst opublikowany w otwartym dostępie przez Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego i Wydawnictwo „Szermierz” sp. z o.o., udostępniony na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 (CC BY 4.0), <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Krzysztofa Zanussiego — mają zostać połączone z referatami i dyskusjami z twórcami. Zaproszeni zostają między innymi Konrad Eberhardt, Andrzej Ochalski, Andrzej Trzos-Rastawiecki oraz sam Zanussi. Wymowny wydaje się tytuł referatu podsumowującego seminarium: „Próby charakterystyki i samookreślenia się młodych: antybohaterowie — kontestatorzy — konformiści — bohaterowie. Galeria młodych w filmie polskim”. Analizowane spektrum postaw i zachowań młodych Polaków zostało znacząco poszerzone. Niestety, organizację czeka pierwszy poważny zawód, za którym kryje się interesująca historia, po raz pierwszy stawiająca klub w opozycji do organów państwowych. Nie udaje się zdobyć kopii filmów *Trąd* oraz *Ręce do góry*, co znacząco rzutuje na przebieg wydarzenia. Frustruje to Andrzeja Soleckiego, który od pewnego czasu działa już w Polskiej Federacji DKF jako członek rady z okręgu Wrocław. Postanawia napisać list do wiceministra kultury, w którym krytykuje sposób traktowania Federacji przez organy państwowe, z CWF na czele²⁹. Z pisma dowiadujemy się, że już wówczas pod adresem DKF-ów padały oskarżenia o „antyklasową postawę”, „artystyczne wyuzdanie” czy „myślowy eklektyzm”. Intryguje argumentacja odmowy wypożyczenia filmu *Ręce do góry*, który, jak dzisiaj wiemy, był wtedy blokowany przez cenzurę. CWF poinformował klub, że nie ma żadnej dostępnej kopii, a nawet gdyby taką dysponował, potrzebowałby na jej wydanie zgodę wiceministra kultury Czesława Wiśniewskiego, którego nie ma aktualnie w kraju. Solecki zwraca się więc do ministerstwa, gdzie dowiaduje się, że polityk jednak jest w Polsce, ale nie można się z nim aktualnie skontaktować — tym samym odbija się od biurokratycznej ściany³⁰.

Zdarzenie to nie powstrzymuje energicznej działalności DKF „Politechnika”. W 1971 roku powołana zostaje jego pierwsza filia w Klubie Młodzieży Pracującej ZMS „Piwnica Świdnicka”, co było kamieniem węgielnym samodzielnej rejestracji tamtejszego DKF-u³¹. Rok później powstaje filia w domu studenckim T-4 PWR³². Klub coraz częściej współpracuje z ciałami kształcącymi, takimi jak Instytut Organizacji i Ekonomiki (projekcja filmu dokumentalnego *Odra 1204* [1968] Bolesława Bączyńskiego) czy Akademia Medyczna (pokaz *Kardiogramu* i spotkanie z reżyserem)³³. Końcówka roku 1971 to kontynuacja zapoczątkowanego rok wcześniej cyklu o historii kina, tym razem z uwzględnieniem największych gwiazd filmu. W 1972 roku DKF obiecuje comiesięczne spotkania z polskimi twórcami, podejmując

29 List otwarty A. Soleckiego do wiceministra kultury i sztuki Czesława Wiśniewskiego, 28.12.1971.

30 Wywiad z A. Soleckim...

31 List A. Soleckiego do Ekspozytury Wrocławskiej Dyrekcji CWF, 19.03.1971.

32 List A. Soleckiego do Ekspozytury Wrocławskiej Dyrekcji CWF, 4.04.1971.

33 List A. Soleckiego do Ekspozytury Wrocławskiej Dyrekcji CWF, 14.05.1971.

inicjatywę „Polskie filmy w polskich klubach”³⁴. Na konkrety nie trzeba długo czekać, już 21 stycznia przybywają do Wrocławia reżyser Andrzej Żuławski i aktor Leszek Teleszyński z okazji wrocławskiej premiery filmu *Trzecia część nocy* (1971). Na pamiątkę tego wydarzenia składają oni pisemne dedykacje (Żuławski enigmatycznie pisze, że spotkanie „sprawiło mu przyjemność”, natomiast Teleszyński uroczyście dziękuje za spotkanie)³⁵. Równocześnie DKF serwuje widzom także standardowy repertuar, między innymi takie produkcje jak *Anna Karenina* (USA, 1935) Clarence’a Browna, *Jak w zwierciadle* (Szwecja, 1961) Ingmara Bergmana, *Dodes’ka-den* (Japonia, 1970) Akiry Kurosawy czy *Moja noc u Maud* (Francja, 1969) Érica Rohmera³⁶.

W archiwum DKF znajdujemy korespondencję dowodzącą narastającego konfliktu między klubami dyskusyjnymi a ogólnopolskim kierownictwem CWF, spowodowanego przede wszystkim limitowaniem puli specjalnej, z najbardziej atrakcyjnymi pozycjami³⁷. Solecki narzeka również na przysyłanie kopii filmów w bardzo złym stanie technicznym — na przykład taśma z produkcją *Dziewczęta z Kioto* (Japonia, 1968) Kaneto Shindō mogła być odtworzona tylko w 50%, kompletnie dezorganizując klubowe zamierzenia³⁸. Warte wzmianki wydarzenie miało miejsce w maju 1973 roku w klubie studenckim „Za parawanem” — była to impreza poświęcona amerykańskiej muzyce jazzowej³⁹. Filmy o tej tematyce: *Concord Jazz Festival*, *Salute to Louis Armstrong*, *Dave Brubeck* oraz *Rocka My Soul* (w cytowanym liście nie ma o nich nic więcej) zdobyto z ambasady amerykańskiej, a projekcjom towarzyszył koncert wrocławskiego zespołu Spisek Sześciu (istniał w latach 1972–1976). Na temat wydarzenia zachowało się niewiele informacji (tylko kopia listu wysłanego do ambasady USA). Adam Sikora przypomina sobie jednak incydent w latach siedemdziesiątych, kiedy klub miał problemy, bo, zdaniem władz, zbyt szeroko prezentował amerykańską kontrkulturę, z czego prezes musiał nawet tłumaczyć się w uczelnianej jednostce PZPR⁴⁰.

Niedługo później odbyła się projekcja filmu *Rewizja osobista* (1972) Andrzeja Kostenki i Witolda Leszczyńskiego, w której wziął udział aktor

34 *Repertuar DKF ZMS „Politechnika” na miesiąc styczeń 1972 r.*

35 Dyplomy z dedykacjami z projekcji filmu *Trzecia część nocy*, 21.01.1972.

36 *Repertuar DKF ZMS „Politechnika” na m-c luty 1972 r.*

37 List Rady Klubu do dyrektora Ekspozytury Wrocławskiej CWF, z odpowiedzią na artykuł w tygodniku „Politechnik”, nr 16-17, 7.05.1973.

38 List A. Soleckiego do dyrekcji Ekspozytury Wrocławskiej CWF, 1973.

39 List kierownika klubu studenckiego i przewodniczącego DKF do Wydziału Kulturalno-Prasowego Ambasady Amerykańskiej w Warszawie, 13.04.1973.

40 Wywiad z Adamem Sikorą przeprowadzony przeze mnie w dniu 9 grudnia 2023 r. we Wrocławiu (nagranie w zbiorach autora).

Zdzisław Maklakiewicz⁴¹, a także nastąpiła zmiana przynależności klubu, ZMS został zastąpiony przez utworzony w 1973 roku Socjalistyczny Związek Studentów Polskich (SZSP)⁴². 18 i 19 stycznia 1974 roku odbyło się seminarium „Polska współczesna w filmie telewizyjnym”⁴³. Pod lupę wzięto rosnącą społeczną i kulturalną rolę telewizji. Wykłady wprowadzające wygłosili redaktorzy TVP Jacek Fuksiewicz i Kazimierz Żórawski, a po nich odbyły się projekcje filmów: *Dziewczyny do wzięcia* (1972) Janusza Kondratiuka, *Ballada o ścinaniu drzewa* (1972) Feriduna Erola, *Brzydkie kaczątko* (1973) Tomasza Zygałdy, *Siedem czerwonych róż, czyli Benek Kwiciarz o sobie i o innych* (1972) Jerzego Sztwiertni, *Przyjęcie na dziesięć osób plus trzy* (1973) Jerzego Gruzy oraz *Wniebowzięci* (1973) Andrzeja Kondratiuka. Wieczorami odbywały się spotkania. Oprócz wspomnianych redaktorów do Wrocławia przyjechali także Janusz Kondratiuk oraz Zdzisław Maklakiewicz. W kwietniu z kolei miało miejsce wydarzenie „Peter Bacso i jego filmy” z udziałem reżysera, współorganizowane z Węgierskim Instytutem Kultury, inaugurując współpracę z przedstawicielstwem węgierskiej ambasady⁴⁴. Jednocześnie regularny repertuar układany jest według nowego klucza, koncentrując się na najnowszej historii polskiego kina, co związane jest z obchodami trzydziestolecia PRL. Dominują filmy Andrzeja Wajdy, Andrzeja Munka, Jerzego Kawalerowicza, Jerzego Skolimowskiego czy Tadeusza Konwickiego. Ostatni film przed wakacjami to *Rejs* (1970) Marka Piwowskiego⁴⁵.

DKF „Politechnika” stopniowo się modernizuje, składane są prośby o generalny remont sali 329 i zamówienia na sprzęt audio⁴⁶. W 1974 roku w skład Rady Klubu wchodzi sześć osób: A. Solecki, A. Zwaniecki, S. Frydman, A. Sikora, Krystyna Nowosielecka i Bogusław Dąbrowski⁴⁷. Działalność organizacji robi się coraz śmielsza. W archiwach znajdujemy jeden z numerów tak zwanego periodyku, dwustronicowej broszury dołączonej do repertuaru w czerwcu 1974 roku, w kpiącym tonie opisującej

- 41 List wiceprzewodniczącego Rady Klubu S. Frydmana do Dyrekcji Ekspozytury Wrocławskiej CWF, 28.03.1973.
- 42 List A. Soleckiego do PFDKF w Warszawie, 28.11.1973.
- 43 Teczka: *Seminarium filmowe „Polska współczesna w filmie telewizyjnym” 18-19 stycznia 1974 r.* DKF „Politechnika” i SZSP Politechniki Wrocławskiej.
- 44 List A. Soleckiego do Dyrektora ds. studenckich Politechniki Wrocławskiej mgr Tadeusza Penkali z podsumowaniem działalności w roku 1974.
- 45 *Repertuar DKF SZSP „Politechnika” na m-c czerwiec 1974 r.*
- 46 List wiceprzewodniczącego Rady Klubu S. Frydmana do Dyrektora ds. administracyjnych Politechniki Wrocławskiej, 15.01.1974.
- 47 Pismo do Rady Uczelnianej SZSP Politechniki Wrocławskiej o zarządzie na rok akademicki 1973/34.

aktualne wydarzenia na polskiej scenie kulturalnej⁴⁸. Wspomina się w periodyku o zablokowaniu publikacji wcześniejszej wersji numeru, którego szkice znajdują się w archiwum razem z wydrukowaną wersją broszury⁴⁹. Wprost wyśmiewane są w nim socrealistyczne motywy sztuki, telewizyjna propaganda, pogarszający się stan wolności prasy czy partyjne przetasowania w instytucjach kultury. W numerze znajduje się na przykład „Protest”:

W imieniu naszej redakcji protestujemy przeciwko pominięciu filmu *Kopernik* (reż. Ewa i Czesław Petelscy, Polska-NRD, 1973) przy przyznawaniu nagród amerykańskiej Akademii Filmowej. Na skutek zakulisowych machinacji zachodnich magnatów filmowych, niezależne, artystycznie wybitne dzieło pozbawione zostało Oscara. Wraz ze światową opinią publiczną potępiamy reakcyjne gesty wstecznych sił, nie mające nic wspólnego z prawdziwą rolą kultury i sztuki w obronie humanizmu⁵⁰.

Jest w nim również „Kącik poezji”:

Oh, jak nam jest dobrze, oj dana
Już lepiej być nie może, oj dana
A jeszcze stopa rośnie, oj dana
Dobrobytu widać zorzę, oj dana
Refren:
I będzie jeszcze lepiej
Może jutro, a może pojutrze
Na świecie będzie piękniej
A zgnity kapitalizm umrze,
Blues!⁵¹

Równolegle ruszają przygotowania do nowego, rozłożonego na wiele miesięcy przedsięwzięcia. Z okazji trzydziestej rocznicy zakończenia drugiej wojny światowej, klub prezentuje od października filmy składające się na retrospektywę „Film wobec faszyzmu — od Caligario po Norymbergę”⁵². Kolejne fazy wydarzenia dobrze opisują tytuły referatów. „Ekspresjonizm w filmie niemieckim jako zapowiedź faszyzmu” A. Soleckiego, „Film

48 Materiały dołączone do repertuaru z czerwca 1974.

49 *Ibidem*.

50 *Ibidem*.

51 *Ibidem*.

52 A. Zwanecki, *Film wobec faszyzmu*, czerwiec 1975, podsumowanie i powiązana korespondencja.

w systemie hitlerowskiej propagandy. Propaganda antypolska” profesora Bogusława Drewniaka, „Odzwierciedlenie faszyzmu w filmie włoskim” doktora Andrzeja Wenera, „Tendencje opozycyjne w filmie niemieckim z okresu II wojny światowej” Tadeusza Pacewicza, „Zwyczajny faszyzm: psychologiczne i społeczne oblicze faszyzmu” profesora Franciszka Ryszki. Zaprezentowano w sumie siedemnaście filmów zgodnych z tematyką, spośród których na szczególną uwagę zasługuje zdobyta z archiwów WFD kopia propagandowego obrazu *Kampania w Polsce* (Niemcy, 1940) Fritza Hipplera. Seans 13 grudnia — jak wynika z dokumentacji klubowej — był pierwszą publiczną projekcją tego filmu w Polsce. Cała impreza przyciągała ogromne rzesze widzów, czego władze klubu najwyraźniej się nie spodziewały. Z podsumowania retrospektywy wynika, że na seanse regularnie przychodziło czterysta osób, choć miejsc siedzących w sali było tylko dwieście pięćdziesiąt. Pozostali musieli oglądać filmy ze schodów⁵³.

Pokaz w styczniu 1975 roku to przykład mniej spektakularnej, choć nieocenionej inicjatywy: adresowana do dzieci pracowników PWr prezentacja filmów z serii *Bolek i Lolek*, połączona z teatrykiem kukiełkowym⁵⁴. Na marzec zaplanowano kolejne wydarzenie wynikające ze współpracy polsko-węgierskiej. Tym razem na projekcję filmu *Jesteśmy nadzy* (Węgry, 1971) zaproszony został do Wrocławia jego reżyser Imre Gyöngyössi⁵⁵. Dni kultury radzieckiej są pretekstem do pokazania produkcji *Kalina czerwona* (ZSRR, 1973), poprzedzonej referatem redaktora Adama Horoszczaka o jej reżyserze Wasiliju Szukszynie⁵⁶. Pod koniec roku do Wrocławia przybywa Ryszard Kapuściński. Pisarz inauguruje cykl „Świat oczami dziennikarza”, czemu towarzyszy projekcja filmu *Co robić* (Chile-USA, 1971) w reżyserii Raúla Ruiza, Saula Landaua oraz Niny Serrano⁵⁷.

Rok 1975 wydaje się istotny jeszcze z dwóch względów. Wspomniane kilkakrotnie filie DKF-u uniezależniają się, ponieważ zmiana sposobu finansowania organizacji związanych z Politechniką uniemożliwia klubowi ich utrzymywanie⁵⁸. Poza tym klub przeprowadza wspomagany komputerowo plebiscyt na najlepszy film roku akademickiego. Członkowie DKF oceniają wrażenia z seansu w skali od 1 do 10, a wyniki zostają uśrednione. Podsumowano w ten sposób 44 produkcje prezentowane w roku akademickim

53 *Ibidem*.

54 List do wrocławskiego Oddziału Centrali Rozpowszechniania Filmów z prośbą o filmy, grudzień 1974.

55 Zaproszenie od Działu Imprez Studenckich Politechniki Wrocławskiej do Węgierskiego Instytutu Kultury w Warszawie, 1974.

56 Ogłoszenie do członków i sympatyków DKF, 8.04.1975.

57 List Rady Klubu do red. Ryszarda Kapuścińskiego, 22.09.1975.

58 List do wrocławskiego Oddziału Centrali Rozpowszechniania Filmów z prośbą o filmy, 10.03.1975.

1974/75, a najwyższe noty uzyskały: *Wyrok w Norymberdze* (USA, 1961) Stanleya Kramera (średnia 7,42), *Kabaret* (USA, 1972) Boba Fosse'a (7,33) oraz *Absolwent* (USA, 1967) Mike'a Nicholasa (6,77)⁵⁹.

Dziesiąta rocznica założenia klubu⁶⁰, choć wypadła w roku 1975, była świętowana z kilkumiesięcznym opóźnieniem. W wydanej w lutym 1976 roku broszurze A. Solecki z dumą podsumowuje działalność nie tylko DKF „Politechnika”, ale także obchodzącego dwudziestolecie DKF „Wrocław”, również wywodzącego się ze środowisk politechnicznych. Jako że impreza jubileuszowa ma uczcić sukcesy dużej części wrocławskiej sceny filmowo-kulturalnej z rozmachem, plany nie ograniczają się do jednego seminarium. Zaplanowane są trzy wydarzenia, kolejno w lutym, marcu i kwietniu. „Wieczór filmów dokumentalnych” ma dotyczyć działalności Wytwórni Filmów Dokumentalnych, a oprócz projekcji zaplanowane są spotkania z dyrekcją wytwórni i reżyserem „młodego pokolenia” Krzysztofem Kiesłowskim. Seminarium „Polska współczesna w filmie telewizyjnym” ma być współorganizowane z TVP (referaty mają wygłosić redaktorzy Jacek Fuksiewicz i Rafał Marszałek), a szesnaście obrazów ukazać prawdziwe oblicze polskiej rzeczywistości lat siedemdziesiątych. Natomiast „Arcydzieła kinematografii światowej” to nocny maraton filmowy, mający zaprezentować cztery głośne i niedystrybuowane szeroko produkcje zagraniczne: *Milczenie* (Szwecja, 1963) Ingmara Bergmana, *Most na rzece Kwai* (Wielka Brytania-USA, 1957) Davida Leana, *Bonnie i Clyde* (USA, 1967) Arthura Penna oraz *Piłat i inni* (1971) Wajdy.

Wygląda jednak na to, że niewiele z tych planów udało się zrealizować. Seminarium poświęcone telewizji zostaje odwołane w ostatniej chwili w związku z problemami komunikacyjnymi i dostarczeniem niewłaściwych kopii filmów, natomiast kwietniowy maraton jest znacząco uszczuplony, ponieważ Zjednoczenie Rozpowszechniania Filmów (ZRF) odmawia wydania klubowi wybranych produkcji, z *Piłatem i innymi* na czele⁶¹. Ręczne dopiski na starych repertuarach sugerują, że klub uzyskuje dostęp wyłącznie do *Milczenia*. Dokumentacja dotycząca tego okresu jest nad wyraz chaotyczna, co uniemożliwia weryfikację wielu zamierzeń klubu. Jeśli chodzi o obchody dziesięciolecia, w archiwum znajduje się bardzo wiele kopii programu tego wydarzenia, co może sugerować, że nawet nie ogłoszono go publicznie. Jedyłą wskazówką co do realizacji zamierzeń

59 Zestaw drukowanych rankingów z lat 1974-1978.

60 *Plan obchodów jubileuszu X-lecia DKF-u „Politechnika”*, 23.02.1976, i powiązana korespondencja.

61 List Rady Klubu do zastępcy dyrektora ds. programowych Zjednoczenia Rozpowszechniania Filmów Romana Bonieckiego, 26.03.1976.

pozostają, pochodzące przypuszczalnie z tego okresu, fotografie młodego Krzysztofa Kieślowskiego w klubowej auli.

Pod koniec roku akademickiego 1975/76 odbywa się kolejna odsłona klubowego rankingu filmów. Ocenie poddanych zostało 29 nowych pozycji, a podium zajęły kolejno: *Portret rodzinny we wnętrzu* (Włochy-Francja, 1974) Luchino Viscontiego (średnia 6,98), *Szczęśliwy człowiek* (USA-Wielka Brytania, 1973) Lindsaya Andersona (6,65) oraz *Amarcord* (Włochy-Francja, 1973) Federico Felliniego (6,39)⁶².

Z zestawów rankingów za lata 1974–1978 jesteśmy w stanie zrekonstruować program kolejnych miesięcy 1976 roku. Tym razem na liście wyników znalazło się 12 filmów. Członkowie DKF-u najbardziej docenili produkcje *Alicja już tu nie mieszka* (USA, 1974) Martina Scorsese (6,05), *Niewolnica miłości* (ZSRR, 1975) Nikity Michalkowa (6,00) oraz *Polowanie na muchy* (1969) Andrzeja Wajdy (5,71). Podsumowując, liczba wyświetlanych w trakcie roku akademickiego produkcji oscyluje w okolicach 40–50.

Działalność klubu w latach 1977–1981

W lutym 1977 roku odpowiedzialność za finansowanie klubu przejmuje pion finansowy PW^r⁶³. Ulotka adresowana do nowo przyjętych studentów wskazuje, że w zasadach funkcjonowania klubu zmienia się niewiele⁶⁴. Wciąż stara się on wyświetlać 5–6 filmów miesięcznie, z czego jeden dzień poświęcony jest filmom krótkometrażowym lub retrospektywie kina polskiego. Składka członkowska wzrasta, wynosi już 25 złotych. Najlepszymi filmami roku akademickiego 1976/77 wybrane zostają *Serpico* (USA-Włochy, 1973) Sidneya Lumeta (6,84), *Przepowiednia* (Meksyk, 1974) Luisa Alcorizy (6,61) oraz *Barwy ochronne* (1976) Zanusiego (6,24)⁶⁵. Jak wspomina A. Solecki, projekcji tego ostatniego filmu towarzyszyła wizyta Zbigniewa Zapasiewicza⁶⁶.

W 1977 roku rozpoczyna się cykl o kinie zachodnioniemieckim, w ramach którego prezentowane są między innymi filmy Wima Wendersa i Wenera Herzoga⁶⁷, kontynuowany w 1978 roku. Następnie klub skupia się na kinematografii francuskiej, organizując cykl „Francuska nowa fala

62 Zestaw drukowanych rankingów z lat 1974–1978.

63 List Rektora Tadeusza Porębskiego do Pionu ds. studenckich Politechniki Wrocławskiej, 16.02.1977.

64 Odezwa do nowo przyjętych studentów Politechniki Wrocławskiej, wrzesień 1977.

65 Zestaw drukowanych rankingów z lat 1974–1978.

66 Wywiad z Andrzejem Soleckim...

67 List Rady DKF Politechniki do nieokreślonej bliżej Redakcji z informacją o przedsięwzięciach w sezonie 1977/1978, 26.01.1978.

— tradycja i kontynuacja?». W jego ramach pojawiają się filmy takie jak *400 batów* (Francja, 1959) oraz *Miłość Adeli H.* (Francja, 1975) François Truffauta albo *Kobieta jest kobietą* (Francja-Włochy, 1961) Jean-Luca Godarda⁶⁸. Co ciekawe, wiele z nich ląduje później na samym dole corocznej tabeli filmowych ocen. W kwietniu odbywa się projekcja *Taksówkarza* (USA, 1975) Martina Scorsese. Związany z nią apel do OPRF ujawnia, że kopie filmów bywają czasem wypożyczane od innych kin, w tym przypadku od kina Śląsk⁶⁹.

Planowany na sierpień 1978 roku repertuar obejmuje *Bliznę* (1976) Kiesłowskiego, *Sam na sam* (1977) Andrzeja Kostenki oraz *Pokój z wido-kiem na morze* (1977) Janusza Zaorskiego⁷⁰. W adresowanej do studentów ulotce pojawia się komentarz wyrażający nadzieję na wysoką wartość tych filmów w obliczu kryzysowej sytuacji kina. Zostaje on jeszcze wzmocniony w kolejnych drukach, w których wyczuwalne jest ubolewanie nad nikłą dostępnością dobrych filmów. Braki mają zrekompensować filmy archiwalne, w tym najbardziej znane dzieła Akiry Kurosawy. Szczególną uwagę zwraca repertuar grudniowy, przy którym umieszczono niekryjące goryczy oświadczenie skierowane do członków i sympatyków DKF-u „Politechnika”:

Nawet mniej uważnie przeglądający prasę filmową członkowie Klubu zauważą zapewne — porównując programy projekcji ostatnich m-cy z zapowiedziami premier i recenzjami — że nie widzieliśmy na naszym klubowym ekranie wielu pozycji propagowanych jako wybitne. [...]

Ustalanie programu spotkań Klubu wobec faktu, że pula filmów wyłącznie dla DKF nie istnieje, a tzw. pula filmów specjalnych tylko dla DKF i KS [kin studyjnych] jest swoistym śmietnikiem kinematografii — staje się, i trzeba to zrozumieć, coraz bardziej uciążliwe. Sytuację, w której DKF-om odmawia się możliwości wyświetlania niektórych nowo zakupionych filmów przed ich tzw. zgraniem w „zero-ekranach”, zawdzięczamy zaostrażającej się ostatnio komercyjnej tendencji w polityce programowej monopolisty w dziedzinie dystrybucji kopii filmowych, czyli Zjednoczenia Rozpowszechniania Filmów, a na szczęblu Wrocławia — Okręgowemu Przedsiębiorstwu Rozpowszechniania Filmów. Motywacje ze strony OPRF, że kilkudziesięciu widzów klubowych nie wniesie do nękanego deficytem kas kinematografii odpowiedniej opłaty chcąc

68 *Ibidem.*

69 List do Dyrektora OPRF Wrocław, 14.03.1978.

70 Odezwa do nowo przyjętych studentów Politechniki Wrocławskiej, sierpień 1978.

obejrzyć głośniejsze filmy, są — czego nie trzeba nikomu myślącemu udowadniać — społecznie szkodliwe, nie mówiąc o szkodzie merkantylnej dla samego przedsiębiorstwa, które często na ślepo, nieumiejętnie określa walory komercyjne filmów⁷¹.

W ciągu 1978 roku dochodzi także do współorganizowanych z wrocławskim Klubem Wysokogórskim dwóch wydarzeń, poświęconych wspinaczom Wandzie Rutkiewicz i Austriakowi Herbertowi Tichy’emu⁷². W październiku odbywa się posiedzenie Rady Klubu, którym zarządzają wówczas: A. Sikora, J. Witek, W. Kubicha, Grzegorz Szustak, Andrzej Berger, Alina Soron, Barbara Piotrowska, Waldemar Sznajder, Tomasz Słowiński⁷³. Największy nieobecny, A. Solecki, jest już traktowany jak prezes honorowy, ponieważ został kierownikiem uczelnianego Działu Imprez Studenckich. Niemniej, jako powiernik wszystkich organizacji studenckich na Politechnice, wciąż lobbuje za tematyką DKF-ową i pomaga przy organizacji nowych wydarzeń.

Na początku 1979 roku do dyrektora OPRF Tadeusza Jarka wysłana zostaje „prośba o zajęcie stanowiska”⁷⁴. Chodzi o problemy z dystrybucją, spowodowane przede wszystkim likwidacją puli filmów specjalnych. Jak piszą autorzy listu (przewodniczący Rady Klubu A. Sikora oraz dyrektor pionu ds. studenckich doktor Kazimierz Czechowicz), członkowie DKF mają „wyższe wymagania kulturalne aniżeli amorficzna publiczność kin w komercyjnym systemie rozpowszechniania”⁷⁵, stąd ich zniesmaczenie ciągłym wyświetlaniem filmów niezbyt atrakcyjnych, przede wszystkim archiwalnych ze zbiorów Filmoteki Polskiej. Interesująca jest załączona lista niemal 30 filmów, których wydania klubowi odmówiono. Są wśród nich produkcje zachodnie (*Nieme kino* [USA, 1976] Mela Brooksa; *Rocky* [USA, 1976] Johna G. Avildsena; *New York, New York* [USA, 1977] Martina Scorsese; *Szczególny dzień* [Włochy-Kanada, 1977] Ettore Scoli; *Piknik pod wiszącą skałą* [Australia, 1975] Petera Weira; *Widmo wolności* [Francja-Włochy, 1974] Louisa Buñuela), polskie (*Człowiek z marmuru* [1976] Wajdy; *Spirala* [1978] Zanusiego; *Ocalić miasto* [1976] Jana Łomnickiego), ale także radzieckie (*Sprzężenie zwrotne* [ZSRR, 1977] Wiktora Tregubowicza; *Cudze listy* [ZSRR, 1976] Ilji Awerbacha).

71 *Ibidem*.

72 Ulotki promocyjne Wrocławskiego Klubu Wysokogórskiego, 1978 r.

73 *Protokół z posiedzenia rady klubu DKF „Politechnika” w dniu 3.10.78.*

74 Pismo Pionu ds. studenckich Politechniki Wrocławskiej do Dyrektora OPRF we Wrocławiu Tadeusza Jarka, 30.01.1979.

75 *Ibidem*.

Problemy z tworzeniem repertuarów wymuszają na organizacji reakcję. Do OPRF wysłana zostaje informacja o ograniczeniu liczby członków klubu, która odtąd nie ma przekraczać setki⁷⁶. DKF zaczyna także korzystać z pomieszczenia klubowego w budynku A-1, ponieważ w dużej sali nie ma warunków do dyskusji w węższym gronie. Wyjaśnienie tych zmian pojawia się w kwietniowym repertuarze, w którym mowa o przyjęciu nowej, bardziej kameralnej koncepcji działania klubu, dzięki której organizowane wydarzenia staną się bardziej osobiste i unikatowe⁷⁷. Zarząd przyznaje, że zmiany są podyktowane ograniczonymi możliwościami przygotowywania nowych cykli. Kondensacja klubu ma ułatwić organizację bieżących edycji programowych, o których wiedzieć będą tylko zaufani klubowicze.

W 1979 roku dochodzi do kilku spotkań: z twórcami z WFD Marią Kwiatkowską i Tadeuszem Pałką, węgierskim reżyserem Ferencem Kosą, Stanisławem Lenartowiczem czy z amerykańskim profesorem Blumenfeldem, z którym członkowie klubu, pomimo bariery językowej, dyskutują o kinie polskim i amerykańskim⁷⁸. Jesień mija pod znakiem sześćdziesięciolecia kinematografii radzieckiej, klub pokazuje wiele archiwalnych filmów ze Związku Radzieckiego, takich jak *Pancernik Potiomkin* (1925) Siergieja Eisensteina⁷⁹.

Skład zarządu na początku nowej dekady prezentuje się następująco: A. Sikora, B. Piotrowska, G. Szustak, T. Słowiński, W. Sznajder, Tadeusz Piotrowski, Maciej Żelisko, Maria Minch i honorowy prezes A. Solecki⁸⁰. W repertuarze ze stycznia 1980 roku pojawiają się kolejne skargi dotyczące programu, który z przyczyn od klubu niezależnych przypomina ofertę kin komercyjnych⁸¹. W lutym mowa jest o lekkim klarowaniu się koncepcji miesięcznych cykli, które mają od teraz składać się z filmu archiwalnego, bieżącej polskiej produkcji oraz powtórki istotnego obrazu⁸². Zgodnie z tą konwencją, na pierwszy ogień idzie *Dyżurni* (USA, 1939) Johna Forda, *Róg Brzeskiej i Capri* (1979) Krzysztofa Wojciechowskiego oraz *Jak daleko stąd, jak blisko* (1971) Tadeusza Konwickiego. Wszystko wskazuje na to, że klub odbija się od dna, ponieważ już w repertuarze kwietniowym czytamy o zachwycającej frekwencji „w naszym podupadłym przybytku X Muzy”⁸³. Pojawia się tam też sprawozdanie z marcowej projekcji filmu

76 List Pionu ds. studenckich Politechniki Wrocławskiej do OPRF we Wrocławiu, 14.03.1979.

77 Repertuar DKF „Politechnika” na m-c kwiecień 1979 r.

78 Repertuar DKF „Politechnika” na m-c kwiecień 1979 r.

79 Repertuar DKF „Politechnika” na m-c listopad 1979 r.

80 Zarząd DKF „Politechnika”, 1980 r.

81 Repertuar DKF „Politechnika” na styczeń 1980 r.

82 Repertuar DKF „Politechnika” na luty 1980 r.

83 Repertuar DKF „Politechnika” na kwiecień 1980 r.

Kung-fu (1979), której towarzyszyło spotkanie z reżyserem dzieła Januszem Kijowskim i operatorem Krzysztofem Wyszyńskim. Wygląda na to, że widzowie odebrali film wyjątkowo niepochwlebnie, wręcz impertynencko, denerwując zaproszonych gości:

12 marca udowodniono Krzysztofowi Wyszyńskiemu niefachowość, zawodowe lenistwo i brak ambicji reformatora fotografii. [...] Pierwszym, co mogło przyjść na myśl wspomnianego już 12 dnia marca, to zgoła heretyckie przypuszczenie, że najwspanialszym gestem ze strony twórców kina dla ruchu klubowego — przede wszystkim zaś jego „dyskusyjności” — byłoby zaprzestanie kręcenia filmów; życzliwi ci twórcy powinni raczej pielgrzymować po DKF-ach i ukazywać przed klubową publicznością swoje... oblicza. [...] Apostoła marcowych cudów, Janusz Kijowski, cierpliwie — aczkolwiek z niknącą z minuty na minutę nadzieją na choćby cień porozumienia z obecnymi — czekał. Obok zaś wrzała /!/: dyskusja /?/: biorący w niej udział przerywali sobie w pół zdania niepochwlebnym komentarzem, drwiącym śmieszkami i pogardliwą miną wyrażali opinie o przedmówcach lub aktualnie mówiących, mniej interesując się tym, co ewentualnie miałyby na tym spotkaniu do powiedzenia jego główny bohater. Ten zaś doszedł wkrótce do jednego słusznego wniosku, że im prędzej wszystko zakończy, tym lepiej⁸⁴.

Na szczęście do żadnego skandalu nie dochodzi i organizacja kontynuuje pokazy filmów takich jak *Obywatel Kane* (USA, 1941) Orsona Wellesa, *Zwierciadło* (ZSRR, 1974) Andrieja Tarkowskiego, *Na los szczęścia Baltazarze* (Francja, 1966) Roberta Bressona⁸⁵. Po wakacjach roku 1980 klub działa z entuzjazmem, co, jak nietrudno się domyślić, nie wynika z lepszej dostępności filmów, ale z gorącej sytuacji politycznej w kraju. Oświadczenie przed październikowym repertuarem brzmi wręcz euforycznie:

Mamy właściwie już inny kraj, odmienionych ludzi. Ludzi, którzy w przeważającej mierze — jak wspaniale określili to na łamach „Kultury” Ryszard Kapuściński — podnieśli głowy i wyprostowali ramiona. I choć repertuar kin z powodów oszczędnościowych będzie relatywnie pogarszał się, to jednak my, podobnie jak całe myśjące, nonkonformistyczne społeczeństwo, a zwłaszcza młodzież — стоимy przed wielką szansą NOWEJ, LEPSZEJ, GŁĘBSZEJ KULTURY FILMOWEJ. Kultury, której całą istotą i sensem jest nie tylko kino

84 *Ibidem*.

85 *Ibidem*.

z dobrym repertuarem, ale rozmiłowany w filmie CZŁOWIEK, dla którego „klub dyskusyjny” nie będzie pustym frazesem, szyldem, lecz okazją dla nieskrępowanej wymiany myśli, odczuć, sądów⁸⁶.

Przed końcem 1980 roku klub organizuje dla aktywu politycznego uczelni projekcję głośnego filmu *Robotnicy '80* (1980) Andrzeja Chodakowskiego i Andrzeja Zajączkowskiego⁸⁷. Wkrótce po seansie powtarza prośbę o kopię do OPRF, tym razem w celu pokazu filmu dla zwykłych członków klubu. Do wniosku dołącza się Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność” przy PWr⁸⁸. Odręczne notatki na pismach sugerują, że projekcja się odbyła. Dwa ostatnie zachowane repertuary pochodzą z lutego oraz czerwca 1981 roku i mają uproszczoną oprawę graficzną. Pierwszy zapowiada projekcję zakazanego wcześniej przez cenzurę filmu *Indeks* (1977) Janusza Kijowskiego, w drugim znajdują się między innymi filmy Edwarda Żebrowskiego *W biały dzień* (1980) i *Szpital przemienienia* (1978), który klub zamierzał wyświetlić już wcześniej, z okazji nadania Stanisławowi Lemowi 30 maja tytułu doktora honoris causa Politechniki Wrocławskiej⁸⁹. Na wrzesień i październik zamówiono kilka filmów prezentowanych na Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdańsku (6-14 września)⁹⁰. Założyciel DKF „Politechnika” równolegle wiąże się z solidarnościową opozycją, co przypłyca problemami w czasie stanu wojennego. Ogranicza wówczas działalność publiczną i powrót do działania w klubie w marcu 1982 roku, to jednocześnie początek nowej generacji klubowiczów.

Na koniec chciałbym przypomnieć dwa ważne wydarzenia zorganizowane przez DKF „Politechnika” pod koniec lat siedemdziesiątych — wieloformatowe seminaria filmowe. Pierwsze z nich — „Krzysztof Zanussi i jego dzieło” — odbyło się w dniach 7–9 kwietnia 1978 roku⁹¹. W programie oczywiście filmy reżysera: *Twarzą w twarz* (1967), *Zaliczenie* (1968), *Struktura kryształu* (1969), *Góry o zmierzchu* (1970), *Za ścianą* (1971), *Życie rodzinne* (1970), *Iluminacja* (1972), *Bilans kwartalny* (1974), *Barwy ochronne* (1976), *Spirala* (1978). Największą atrakcją jest przyjazd Zanussiego oraz operatora Edwarda Kłosińskiego do Wrocławia. W archiwum znajdują się pytania przeprowa-

86 *Repertuar DKF „Politechnika” na październik 1980 r.*

87 List Rady DKF „Politechnika” do Kierownika Działu Rozpowszechniania OPRF we Wrocławiu Bolesława Jakubczyka, 5 stycznia 1981 r.

88 List Komisji Zakładowej NSZZ Solidarność przy Politechnice Wrocławskiej do Dyrekcji OPRF we Wrocławiu, 14.01.1981.

89 *Program projekcji DKF „Politechnika” na luty i czerwiec 1981.*

90 List Pionu ds. studenckich PWr do Dyrektora OPRF we Wrocławiu Andrzej Strzygockiego, 23.09.1981.

91 Broszura reklamowa i zaproszenie na seminarium filmowe „Krzysztof Zanussi i jego dzieło”.

dzionego wówczas wywiadu, liczne fotografie, a nawet taśma magnetyczna z dźwiękowym nagraniem spotkania. Wszystkiemu towarzyszy ciekawy eksperyment naukowy. Wśród uczestników seminarium przeprowadzono „Badanie nad rolą kultury współczesnej w procesie wychowawczym oraz nad kształtowaniem się świadomości kulturowej środowiska akademickiego Politechniki Wrocławskiej”⁹². Instytut Nauk Społecznych zgłosił chęć analizy aktualnego podejścia dydaktyczno-wychowawczego uczelni i wykorzystano odbywającą się imprezę, aby uzyskać odpowiedzi na pytania o:

- a) rzeczywiste poglądy i zapatrywania młodzieży na zagadnienia tzw. humanizacji studiów technicznych oraz jakie jest miejsce w tej obszernej problematyce dla zainteresowań kulturalnych będących wynikiem intencjonalnych, oddziaływań wychowawczych; b) rzeczywiste oceny i preferencje wartości dorobku twórczego reżysera Krzysztofa Zanussiego, egzemplifikowane wybranym zestawem filmów⁹³.

4. Sala DKF „Politechnika” podczas forum dyskusyjnego z Krzysztofem Zanussim, 8.04.1979.
Archiwum DKF „Politechnika”

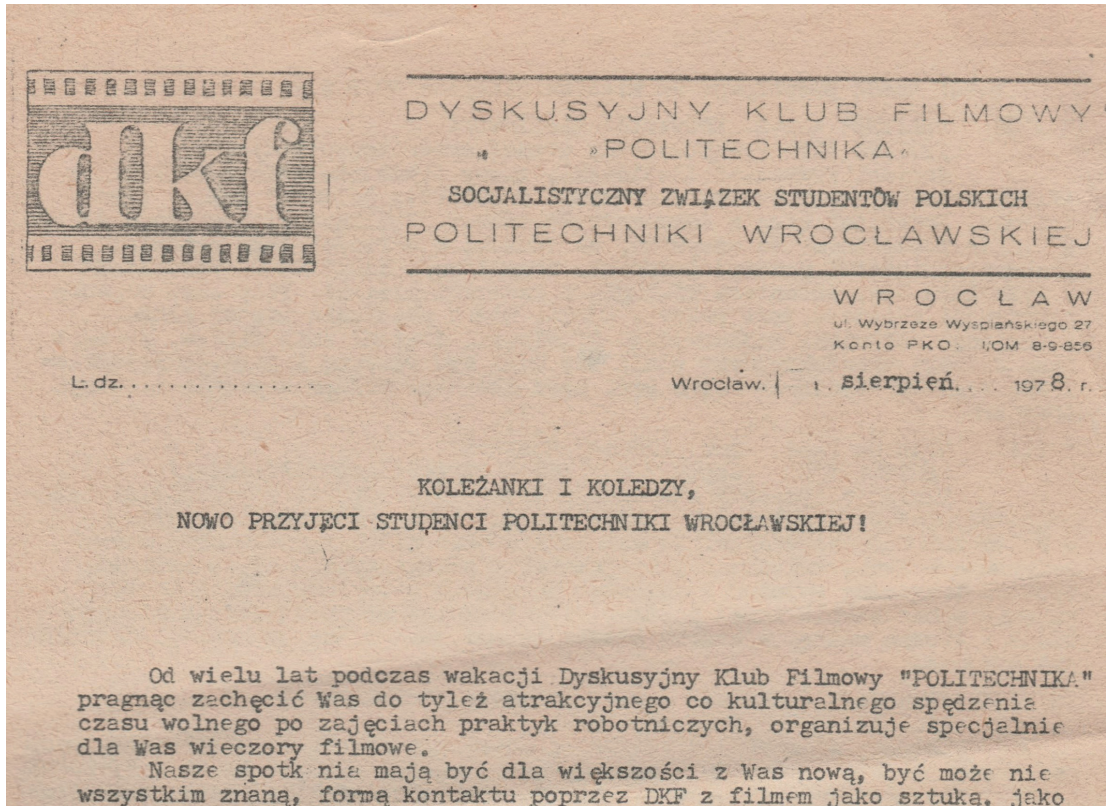
92 Ankiety badawcze autorstwa pionu ds. studenckich i Instytutu Nauk Społecznych PWr skierowane dla studentów i sympatyków DKF.

93 *Ibidem.*

W tym celu przeprowadzono ankietę, w której można znaleźć szeroki zakres zagadnień, począwszy od wpływu cywilizacji naukowo-technicznej na jednostkę, przez wartość humanistycznego wykształcenia dla inżyniera, aż po odbiór filmów Zanusiego.

Drugie seminarium, „Oblicza młodych w filmach Andrzeja Wajdy”, odbyło się w dniach 27–29 kwietnia 1979 roku⁹⁴. Zaplanowano projekcje następujących filmów: *Ziemia obiecana* (1974), *Popioły* (1965), *Pokolenie* (1954), *Popiół i diament* (1958), *Krajobraz po bitwie* (1970), *Niewinni czarodzieje* (1960), *Wszystko na sprzedaż* (1968), *Miłość dwudziestolatek* (1962), *Człowiek z marmuru* (1976), *Piłat i inni* (1971). Mają też zostać wygłoszone dwa referaty: „Dramaturgia filmów Andrzeja Wajdy” Rafała Marszałka oraz „Bohater jako znak czasu” Andrzeja Zwanieckiego, a wszystko ma przypieczętować dyskusja z reżyserem. Niestety, realizacja przedsięwzięcia od początku napotyka komplikacje. Przede wszystkim Wajdzie nie udaje się dotrzeć do Wrocławia, w ostatniej chwili pisze list, że w Warszawie zatrzymuje go spotkanie z Johnem Gielgudem, z którym kręci film *Dyrygent* (1979)⁹⁵. Występują też problemy ze zdobyciem filmów. OPRF blokuje dostęp do *Człowieka z marmuru* oraz *Pilata i innych*, ale władze klubu nie odpuszczają i proszą o interwencję rektora Tadeusza Porębskiego, ówczesnie członka KC PZPR. Ten udaje się osobiście do komitetu wojewódzkiego partii we Wrocławiu i załatwia sprawę⁹⁶. *Człowiek z marmuru* na dwa dni przed wydarzeniem dociera do klubu (OPRF podkreśla, że ma to być impreza środowiskowa zamknięta)⁹⁷. Po zaangażowaniu w sprawę reżysera, do klubowiczów trafia też kopia *Pilata i innych*. A. Sikora i A. Solecki wspominają, że szczególnie projekcja zachodniemieckiej produkcji wzbudziła ogromne emocje. Wieczorem pod salą zgromadziły się setki chętnych i nie wszystkich można było wpuścić na seans. Z tego powodu zorganizowano dwie projekcje filmu pod rząd, kończąc seminarium późną nocą⁹⁸. I choć nieobecność Wajdy z pewnością była dla wszystkich rozczarowaniem, to większość z punktów programu zrealizowano w dobrej atmosferze i przy sporej frekwencji, co ilustrują zachowane fotografie.

- 94 Broszury, plakaty, zaproszenia na seminarium „Oblicza młodych w filmach Andrzeja Wajdy”.
- 95 List A. Wajdy do Rektora Politechniki Wrocławskiej Tadeusza Porębskiego, 24.04.1979.
- 96 List A. Soleckiego do A. Wajdy z prośbą o pomoc w zdobyciu filmów, 17.04.1979.
- 97 List Dyrektora OPRF we Wrocławiu Tadeusza Jarka do Pionu ds. studenckich PWŹ, 24.04.1979.
- 98 Wywiad z Adamem Sikorą i Andrzejem Soleckim, przeprowadzony przeze mnie 9 grudnia 2023 r. we Wrocławiu (nagranie w zbiorach autora).

5. Broszura informująca o DKF-ie dla nowo przyjętych studentów Politechniki Wrocławskiej, oprawa graficzna charakterystyczna dla większości opracowań promocyjnych klubu z okresu drugiej połowy lat siedemdziesiątych, sierpień 1978. Archiwum DKF „Politechnika”

Zakończenie

Na tym kończę artykuł przybliżający historię pierwszych piętnastu lat działalności DKF „Politechnika”. Mimo starań nie mogę mieć pewności, że nie pominąłem czegoś istotnego, zwłaszcza że materiał źródłowy jest bardzo rozległy. Andrzejowi Soleckiemu udało się zachować imponującą część klubowej dokumentacji — na jej podstawie dałoby się napisać książkę. Jak wynika z przytoczonych źródeł, dyskusyjne kluby filmowe, mimo popularności, jaką cieszyły się na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych, napotykały liczne trudności. Rejestracja organizacji, zapewnienie opieki technicznej nad pokazami, kontrola nad finansami, utrzymanie wysokiej frekwencji na pokazach, ideologiczne balansowanie między linią władzy a wolnym propagowaniem sztuki filmowej, niekończąca się walka ze słabnącą dostępnością filmów do wyświetlania — problemów było mnóstwo.

Od czysto biurokratycznych, po — skrętnie kamuflowane — polityczne. Nad tym wszystkim czuwała zaledwie garstka osób, które równolegle przecież uczyły się lub pracowały. Wyboistość drogi, którą pokonali klubowi weterani, świadczy o ich ogromnej determinacji i pracowitości. Do sukcesu przyczyniły się także władze Politechniki Wrocławskiej, które na każdym etapie rozwoju klubu udzielały mu wsparcia. Efekt jest widoczny do dziś — kolejne pokolenia klubowiczów wciąż organizują filmowe projekcje w sali 329.

Artykuł dedykuję Andrzejowi Soleckiemu, Adamowi Sikorze oraz wszystkim byłym i aktualnym działaczom DKF „Politechnika”